

Poro. Paliskunnan aitaamisvelvollisuus. Aitaamisen edellytykset. Kohtuulliset rakentamiskustannukset.

POROVAHINKOLAUTAKUNTA

Asianumero 3484/2025

Lausunnon antopäivä: 15.8.2025

Porojen pelkkä oleskelu viljelyksillä ei yksinään ole riittävä edellytys viljelysten aitaamisvelvollisuudelle. Paliskunnan aitaamisvelvollisuuden edellytyksenä on aina lisäksi se, että aitaaminen on tarpeen vahinkojen estämiseksi ja että rakentamiskustannukset ovat kohtuulliset aitaamisesta todennäköisesti saatavaan hyötyyn verrattuna.

Ratkaistavana olevassa lausuntoasiassa paliskunta ei ollut riittävällä tavalla huolehtinut porojen pitämisestä poissa peltoalueilta vahinkojen estämiseksi. Se, että porot pääsivät viljelyksille johtui osaksi siitä, että paliskunta oli laiminlyönyt aitaamisvelvollisuuteen kuuluvan aitojen kunnossapidon. Lähtökohta siten oli, että rikkinäiset aidat tuli kunnostaa. Aitaaminen oli muutoinkin tarpeen vahinkojen estämiseksi.

Aitaamisesta aiheutuvia kustannuksia ja siitä todennäköisesti saatavaa hyötyä tuli tarkastella paitsi kokonaisuutena myös yksittäisten pelkolohkojen osalta. Koko vaaditun alueen aitaamisesta aiheutuvat kustannukset olivat määrältään huomattavat mutta sinänsä vielä kohtuulliset aitaamisesta todennäköisesti saatavaan hyötyyn verrattuna. Yksittäin tarkasteltuna erään lohkon aitaamiskustannuksia ei voitu pitää kohtuullisena aitaamisesta todennäköisesti saatavaan hyötyyn verrattuna. Tämän lohkon osalta paliskunta ei ollut aitaamisvelvollinen.

Maanomistajan lausuntopyyntö

Maanomistaja on pyytänyt porovahinkolautakunnalta lausuntoa nurmiviljelysten aitaamisvelvollisuudesta.

Maanomistajan mukaan porot oleskelivat jatkuvasti pelloilla ja aiheuttivat vahinkoa nurmiviljelyksille. Osa lohkoista oli aidattu, mutta aidat olivat niin huonossa kunnossa, etteivät ne estäneet porojen pääsyä viljelyksille.

Paliskunnan vastine

Paliskunta on lausunut, että poronhoitolain mukaan aitaamisvelvollisuuden edellytyksenä oli, että aitaaminen oli tarpeen vahinkojen estämiseksi ja että rakentamiskustannukset olivat kohtuulliset aitaamisesta todennäköisesti saatavaan hyötyyn verrattuna. Tilan kaikkien peltolohkojen aitaaminen oli kohtuutonta.

Paliskunta oli pyrkinyt oma-aloitteisesti ehkäisemään mahdollisia vahinkoja ajamalla ja kuljettamalla poroja pois pellolta. Osa pelloista oli paliskunnan toimesta jo aidattu.

POROVAHINKOLAUTAKUNNAN LAUSUNTO

Kysymyksenasettelu

Asiassa on kysymys siitä, onko paliskunta velvollinen kustannuksellaan aitaamaan peltolohkot, joiden aitaamistarve on yhteensä yli 5 kilometriä.

Sovellettavat säännökset

Poronhoitolain (848/1990) 31 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan poroja on hoidettava siten, etteivät ne pääse viljelyksille ilman maanomistajan, taikka silloin kun hallintaoikeus kuuluu muulle kuin maanomistajalle, haltijan lupaa eivätkä aiheuta vahinkoa metsänuudistusaloilla oleville taimikoille tai muutoinkaan aiheuta tarpeettomasti vahinkoa maa- tai metsätaloudelle.

Poronhoitolain 32 §:n 1 momentin (1135/2020) mukaan paliskunta on velvollinen rakentamaan aidan, muun laitteen tai rakennelman (aitaaminen) viljelysten ja muualla kuin saamelaiden kotiseutualueella myös puutarhojen, vakinaisten asuntojen pihojen ja muiden erityiseen käyttöön otettujen alueiden suojaamiseksi poroilta. Aitaamisvelvollisuuden edellytyksenä on, että aitaaminen on tarpeen vahinkojen estämiseksi ja että rakentamiskustannukset ovat kohtuulliset aitaamisesta todennäköisesti saatavaan hyötyyn verrattuna. Voimassa olevan poronhoitolain 32 §:n 1 momentin ja aitaamisvelvollisuuden osalta samansisältöisenä voimassa olleen alkuperäisen lainkohdan esitöissä (HE 152/2020 vp. ja HE 244/1989 vp.) aitaamisvelvollisuuden edellytyksiä ei ole tarkemmin perusteltu.

Asian arviointi

Alueella olevien vanhojen poroaitojen ja katselmushavaintojen perusteella on kiistatonta, että poroja on esiintynyt kaikilla katselmoiduilla peltolohkoilla.

Porojen pelkkä oleskelu viljelyksillä on poronhoitolain mukaan kiellettyä, mutta ei yksinään riittävä edellytys viljelysten aitaamisvelvollisuudelle. Paliskunnan aitaamisvelvollisuuden edellytyksenä on aina lisäksi se, että aitaaminen on tarpeen vahinkojen estämiseksi ja että rakentamiskustannukset ovat kohtuulliset aitaamisesta todennäköisesti saatavaan hyötyyn verrattuna.

Jo aidattujen peltolohkojen osalta aitaaminen on osoitus sen tarpeellisuudesta vahinkojen estämiseksi. Se, että porot pääsevät aidatuille viljelyksille johtuu siitä, että paliskunta on laiminlyönyt aitaamisvelvollisuuteen kuuluvan aitojen kunnossapidon. Asiassa ei ole ilmennyt, että tarve kyseisten peltolohkojen aitaamiselle olisi missään vaiheessa poistunut tai että aidat olisi tarkoitettu tilapäisiksi. Näin ollen lähtökohta on, että rikkiäiset aidat tulee kunnostaa.

Pelkästään se, että porot oleskelevat ja laiduntavat nurmiviljelyksellä ei aina aiheuta nurmelle sellaista vahinkoa, joka johtaa sadonmenetykseen tai muuhun vahinkoon. Tilakeskuksesta kauempana sijaitsevien lohkojen osalta on kuitenkin selvää, että porojen laiduntaminen on aiheuttanut ainakin sadonmenetystä.

Eräällä lohkolla varsinaista sadonmenetystä ei ole voinut vielä aiheutua siitä syystä, että lohko on otettu juuri käyttöön ja nurmi on vastaperustettu. Jälkien perusteella oli todennäköistä, että vahinkoja on odotettavissa myös tällä lohkolla. Osalla lohkoista vahingoilta suojautuminen on edellyttänyt kiinteistönomistajalta usein toistuvia toimenpiteitä ja aiheuttanut myös haittaa kiinteistön vapaalle käytölle.

Poronhoitolain säännökset porojen hoitamisesta, aitaamisvelvollisuudesta ja paliskunnan pääsäännön mukainen korvausvastuu porojen aiheuttamista vahingoista ilmentävät periaatetta, jonka mukaan paliskunnalla on ensisijainen vastuu porojen viljelyksille aiheutuvien vahinkojen torjumisesta. Tämän vuoksi paliskunnan aitaamisvelvollisuutta ei poista pelkästään se, että kiinteistönomistaja omatoimisesti pyrkii estämään tai rajoittamaan vahinkoja, mikäli vahingot tämän vuoksi jäävät vähäisiksi tai kokonaan syntymättä. Aitaamistarpeen osalta oli selvitetty, että tässä asiassa aitaaminen oli tarpeen vahinkojen estämiseksi.

Seuraavaksi oli vielä tarkasteltava sitä, ovatko rakentamiskustannukset kohtuulliset aitaamisesta todennäköisesti saatavaan hyötyyn verrattuna.

Lautakunnan käsityksen mukaan aitaamiskustannus on keskimäärin noin 5-5,50 euroa/metri ja peltolohkoille tarvittavan aidan yhteispituus on yhteensä noin 5,3 kilometriä. Tämän perusteella koko alueen aitaamisesta aiheutuvat kustannukset ovat lähes 30.000 euroa. Kustannus on siten määrältään huomattava. Toisaalta porojen nurmiviljelyksille vuosittain aiheuttamat vahingotkin voivat tyypillisesti olla mittavat, aktiiviviljelyssä vahinkotapauksissa usein enemmän kuin 1.000 euroa / hehtaari. Lautakunnan käsityksen mukaan kyseinen summa on tässä tapauksessa kokonaisuutena arvioiden sinänsä vielä kohtuullinen 19 hehtaarin kokoisen alueen aitaamisesta todennäköisesti saatavaan hyötyyn verrattuna. Yksittäin tarkasteltuna erään lohkon osalta tarvittavan aidan rakentamiskustannukset olisivat yli 6.000 euroa, mitä määrää ei voitu pitää kohtuullisena 3 hehtaarin suuruisen luonnonnurmen aitaamisesta todennäköisesti saatavaan hyötyyn verrattuna.

Johtopäätös

Paliskunta oli poronhoitolain 32 §:n mukaan velvollinen rakentamaan aidan viljelysten suojaamiseksi poroilta muille paitsi yhdelle peltolohkolle.

Ratkaisukokoonpano

Lausuntoasian ovat ratkaisseet puheenjohtaja Ahti Kontturi sekä jäsenet Rauno Kuha ja Johanna Leppälä